

Fjorten on teräsvaari

Järvenpään Ratsastusseuran ratsastuskoululla työskentelevä ruuna Fjorten on 20-vuotias tanskalainen teräsvaari. Se on aloittanut tuntiratsun uransa viisivuotiaana ja nauttii edelleen niin työstään kuin elämästään muutenkin. Se viihtyy kesällä laumassa laitumella, syö hyvää ruokaa ja saa liikua kyllikseen.

Tallimestari Heidi Vehviläinen kertoo, että Fjorten juoksee aamulla tarhaan ja samoin tarhasta sisään. Suunnitelmat ruunan myymiseksi eläkkeelle ovat toistaiseksi jääneet pelkiksi aikeiksi, sillä mistäpä löytyisi ostaja maastopolelille, joka tarvitsee vahvat kuolaimet pysyäkseen käsisä...

Fjorten on aikoinaan hypännyt koulun oppilaiden kanssa kansallisissa kisoissa. Nyt se on sennutätien suosikki, sillä se on kiltti, eteenpäin pyrkivä ja osaa paljon.

- Se on ollut täällä kauemmin kuin kukaan meistä, Heidi sanoo, - ja on varmaan seuraavat kymmenen vuotta, ellei mitään onnettomuutta tapahdu. Se ei ole koskaan ontunut eikä sairastunut lukuun ottamatta joitakin patteja, jotka se sai uudesta kaurasta.

Toki Fjorten tekee hieman vähemmän töitä kuin aiemmin. Varsinaisen esteratsastuksen se on jättänyt nuoremmille, ja käy vain hypäämässä toisinaan jotakin pientä.

- Mistä tällaisia hevosia enää löytää? pohtii Heidi.

- Fjorten on hienorakenteinen ja osaava. Selaisista hevosista täytyy nykyään maksaa paljon!

Ratsastus koulu

Kimppakivaa

Lahtelainen ratsastuksenopettaja Kati Rantanen ja minä istumme keskustelemassa huoneessa, jonka seinille on ripustettu Tukholman v. 1956 ratsastusolympialaisten sankarien nimikirjoituksilla varustettuja valokuvia. Ne on lahjoittanut taitava ratsastuksen ammattilainen Heimo Rehumäki, joka käynnisti Takkulassa ratsastuskoulutoiminnan.

Puhumme FWB-jalostuksesta, siitä, miten lahjakas nuori hevonen ei useinkaan pääse näyttämään mihin pystyisi, koska kasvattajalla ei ole varaa viedä sitä ammattiratsuttajalle. Juttelemme siitäkin, miten moni unelmoi omasta hevosesta, ja miten mahdotonta sen hankkiminen on: kallista, aikaa nielevää, vastuullista.

Silloin Kati sinkauttaa villin idean, jonka on siepannut ravimaailmasta. Siellä omistetaan hevonen kimpassa. Moni ammattivalmentajakin on mukana, koska haluaa pysyä kiinni tietyssä hevosessa. Olisiko se mahdollista myös ratsastuksessa? Osuus, vaikka miten ohut siivu, lahjakkaassa nuorena ratsussa, jonka vaikka Sebbe Numminen nostaisi kansainväliselle tasolle... Pääsisi kiertämään isoissa kisoissa omistajana, maalaillee Kati.

Meille harrastelijoille tulisi elämään jännitystä ja ihan uudenlaisia kokemuksia. Vastuun kantaisi ammattilaisen, riskit jakaisi iso porukka, se sama, joka saisi elää kimpassa riemunkin hetket ja yhteiset juhlat – kiinnostaisiko? Maailmanvalloituksesta ei välttämättä jäisi idealistien pankkitilille kovin pitkää miinusta, onhan oriilla ja tammoilla melkoinen jalostusarvo vielä kisauran jälkeenkkin.

Hauskaa joulua!

ANNUKKA

PS. Juttuvinkkejä, kysymyksiä ja muuta postia voi lähettää joko toimittukseen tai sähköpostilla annukka.jarvi@luukku.com

Kati Rantanen harrastaa kasvatusta, vaikkei se Suomen talvessa olekaan järkevää. - Mutta jos tammassa on niitä piirteitä, joita kannattaa jalostaa, se on mielekästä, hän sanoo. Katin AB-palkittu oldenburg-tamma Itschutschuna, 21, on tehnyt neljä hienoa varsaa.

Kati Rantanen:

Ratsastajalta vaaditaan vastuuntuntoa, pitkäjänteisyyttä ja perusasioiden hallintaa

Kati Rantasesta, 70-luvun hevoshullusta kaupunkilaistytöstä, on sukeutunut näkemyksellinen ratsastuksenopettaja ja täysverinen hevosalan ammattilainen. Hän pitää ohjenuoranaan vastuuntuntoa, pitkäjänteisyyttä ja perusasioiden hyvää hallintaa.

Niiden, jotka haluavat vakavissaan oppia ratsastamaan, on hakeuduttava imemään vaikutteita sinne, missä on aiemminkin tehty ratsastajia ja hevosia. Silti työ on tehtävä itse, mitään ei voi saada valmiina, hän muistuttaa.

Takkulan ratsastuskeskus sijaitsee hevosihmisten näkökulmasta historiallisella paikalla. Tilaa piti aikoinaan suomalaisen raviurheilun suurmies Friz Buttenhoff. Nyt maan omistaa Lahden kaupunki ja seura rakennukset, joka on vuokrannut ne keskukselle. Tuntikäytössä on viisi puoliveristä, saman verran suomenratsuja ja kahdeksan ponia. Seura toimii aktiivisesti. – Sillä on innokkaita ja osaavia tekijöitä, kehaisee Kati. Hän itse ei ole kuitenkaan Lahden Ratsastajien kasvatti, vaan Hubertusseuran.

– Olen 70-luvun ratsastusbuumin tuote. Miten sitä syntyikin hevosinnostus kaupunkilaistytölle, jolla ei ollut mitään hevostaustaa... Poljimme ystävien kanssa pyörällä Lappeenrantaa ympäröivällä maaseudulla, seurassimme kavionjälkiä maataloihin ja kysyimme, saako teidän hevosia hoitaa, Kati nauraa.

– Ja meillä kävi tuuri. Löysimme hyviä hevosaloja, joiden omistajat viitsivät todella neuvoa meitä. Niillä retkillä oppi paljon.

Panssarivaunuja ja erikoisesteitä

Katin pitkäaikainen ratsastuksenopettaja oli Tiina Loisa (nyk. Vähämäki), joka pystyi opettamaan paitsi taitoja myös ryhtiä ja vastuuntuntoa.

– Tiina oli estepainotteinen opettaja, joten hyppäsimme paljon. Saimme kilpailla tuntihevosiilla, ja pystyimme jopa harjoittelemaan koulun hevosiilla erikoisesteitä vanhalla nurmikentällä.

Talli sijaitsi kasarmialueella, joten ratsastajat joutuivat selviytymään tilanteista, joihin nykyään tuskin joudutaan, kun koulut sijoitetaan etäälle kaupunkiliikenteestä ja asutuksesta.

– Nyt hakeudutaan pois vaaratekijöistä, mikä on hyvä mutta valheellinen tilanne. Jos aina ratsastetaan hiljaisessa maanmaassa, hevonen voi räjähtää, kun kisakatsomossa joku avaa sateenvarjon.

Katin mielestä opettajan pitää kertoa, että hevonen ei toimi kuin kone, vaan putoamiset ja vaaratilanteet kuuluvat lajiin.

– Tiina antoi meille hyvät eväät, miten toimia, sillä vastaan saattoi tulla sekä marssiva joukko-osasto että parikymmentä panssarivaunua, joiden niiden välissä piti ratsastaa tai taluttaa hevosia, muistelee Kati.

– Siinä jos missä oppi, että mitä on tehtävä, se myös teh-

dään. Yksi ratsastajan ja ihmisen eroista on, että ratsastaja menee mukaan kaikenlaisiin tilanteisiin ollakseen niissä hevosen apuna eikä hyssyttele vaikeuksia pois.

Rutiinilla ongelmien ytimeen

Kati luonnehtii itseään ”fanaattiseksi opettajaksi”. Hän todella nauttii työstään, pitää sekä koulu- että estetunteja ja opettaa kaikenlaisia ratsastajia ja hevosia.

– Jos pystyn auttamaan oppilasta – oli se hevonen tai ratsastaja – saamaan oppimisesta kiinni, sisäistämään sen mihin pyrin ja pystyvän myöhemmin käyttämään opittua taitoa itsenäisesti, olen päässyt tavoitteeseeni.

– Alkeisratsastajissa näkee työn tulokset nopeammin. Toisaalta mitä pidemmälle ratsastajat edistyvät, sitä pienempiin asioihin opettaja voi puuttua, ja silloin pääsee seuraamaan, miten yhdestä oivalluksesta voi puhjeta monta hyvää asiaa.

Hän korostaa, että opetuksessa pitää olla maanläheinen ja yksiselitteinen:

– On osattava sanoa se, mistä on oikeasti hyötyä oppilaalle.

Rutiinikin on valttia. Taito nähdä ongelman ytimeen, se, että löytää syyt nopeasti ja osaa keskittyä olennaiseen, tulee kokemuksen myötä.

– Opettajan pitää olla avoin. Muistakin urheilulajeista voi löytää sellaista, mikä auttaa omassa työssä.

Pikapikaa ratsastajaksi

Katista ero omiin tuntiratsastaja-aikoihin on selkeä. Nykyään ihmiset tietävät todella vähän hevosista, ja vaikka monet haluaisivat vilpittömästi oppia, aikaa on liian vähän. Jos hevosia on nähnyt vain kuvissa tai tv:ssä tekemässä huippusuorituksia, ratsastus näyttää pelkältä selässä istumiselta.

– Vaikka opettaja miten sanoisi, että tämä on vaikeaa, sitä ei usko ennen kuin sen itse kokee, Kati sanoo.

– Nyky-yhteiskunnassa, jossa kaikki tapahtuu pikapikaa, hevosia ja ratsastusta on vaikea sovitaa työssäkäyvän perheellisen ihmisen aikatauluihin. Jos oppilas varaa yhden tunnin viikossa ratsastukseen, hän ei voi olettaa oppivansa sitä minkä joku toinen on oppinut kolmessakymmenessä vuodessa. Nykyajan insinöörin tapa ratkaista vaikeudet uskomalla, että tähän täytyy olla helpompi keino, ei vain toimi. Tätä lajia voi tehdä vain yhdellä tavalla, sillä, millä sitä on jo vuosihansia harjoitettu. Todellinen ratsastaja pitää aina hevosta yksöisenä, mutta tämä ajattelutapa on nykyään kadoksissa. •

Hevoset, ratsastus ja – PELKO

Pelko ja ratsastus kuuluvat yhteen. Hevonen on pakoeläin, jonka nopeat reaktiot yllättävät, ja ratsastus henkistä kestävyyttä koetteleva jos kasvattavakin laji. Jokainen ratsastaja joutuu, ehkä valmistautumatta, pelon kanssa tekemisiin: tulee putoamisia, hevonen puraisee tai potkaisee, pääsee irti, säikkyä. Usein pelkoon kytkeytyy häpeän tunne, täysin syytää. Mutta miten pelkoa voi käsitellä?

Tunnusta pelkosi!

Sari Kosunen, aikuisratsastaja, Varkauden ratsastuskeskus:

- En ole koskaan pelännyt tunnilla, koska luotan, ettei opettaja valitse minulle hevosta jolla en pysty ratsastamaan.

Sari käy kerran viikossa vakiotunnilla. Koululla on tapana, että opettaja jakaa hevoset valmiiksi ja arvioi, mikä sopii kellekin oppilaalle.

- Enemmän pelkään hoitaessani, mutta en häpeä tunnustaa sitä, joten kaikki tietävät sen ja auttavat tarvittaessa.

Tunneilla Sari itse ei ole joutunut hevonsensa kanssa törmäyskurssille, mutta jos jollakulla on ns. vaikeampi hevonen ratsastettavana, opettaja kyllä auttaa ja huomioi ratsukkoa erityisesti. Tarvittaessa hevosta on vaihdettu.

Satu Savolainen-Haukka, ratsastuksenopettaja, Varkauden Ratsastuskeskus:

- Oppilaat pelkäävät helposti hevosta, joka on joskus ollut hankala. Se saa hullun maineen. Jos hankalalla hevosella on kannattajansa, sitä voi pitää ratsastuskoululla, mutta pakolla sitä ei voi antaa kenellekään.

Sadusta pelossa ei ole mitään positiivista: - Se tekee jännittyneeksi, jolloin oppiminen vaikeutuu. Varovaiseksi ja ennakoimaan pitää yrittää oppia muuten. Pelko tarttuu. Jos hevoset ovat sähkököitä, koska esim.

lumet tulevat katolta ensimmäisiä kertoja sinä vuonna ja yhtä oppilasta jännittää, se tarttuu moniin.

Pelon kohtaamiseen ja käsittelyyn ei koulutuksessa juurikaan paneuduttu Sadun suorittaessa tutkintoa. Kokemus on opettanut häntä kehittämään keinoja pelkävien oppilaiden tueksi.

- Pelosta vapautuu harjoittelemalla tarpeeksi. Kun kokemusta karttuu, ratsastus helpottuu. Meillä esim. laukakammoisille oppilaille pidetään yksityistunti, ja esteitä jännittäville aikuisille, jotka kuitenkin haluavat oppia, järjestetään oma estealkeistunti kerran viikossa. Vaikkapa estekammoisen pitää vaan varovasti alkaa hypätä, jos hän itse haluaa kohdata pelkonsa.

Luottamusta avustajan avulla

Katja Koivusalo ja Tanja Karjalainen, ratsastuksenopettajat, Koivusalon Talli:

- Pelon voittamiseen ja ehkäisemiseen tarvitaan luottamusta. Ammattitaitoinen opettaja ei laita oppilasta ratsastamaan hevosella jolle taidot eivät riitä eikä teetä tehtäviä, joihin ei usko oppilaidensa pystyvän.

- Oppilaan olisi uskallettava kertoa opettajalle peloistaan, sillä vaikka opettaja harjaantuu erottamaan jännityksen ja pelon, kukaan ei kuitenkaan ole ajatustenlukija, he muistuttavat. - Asiasta voi jutella kahden kesken heti alkutunnista, vaikka silloin, kun opettaja käy tarkistamassa varusteet, kiristetään satulavyötä ja säädetään jalustimia. Tunnin voi suunnitella niin, että tehtävistä voi muokata helpomman vaihtoehdon.

Tanjan ja Katjan mukaan oppilaat pelkäävät useimmiten hevosen hallinnan menettämistä, putoamista ja vakavaa loukkaantumista.

- Putoamisen pelko aiheuttaa myös laukkaamisen ja hyppäämisen pelkäämistä. Aloittelijoita pelottaa kilttien ja rauhallistenkin hevosten hoitaminen, koska hevoset ovat isoja ja aloittelijan on vaikea ennakoita niiden liikkeitä.

Heistä ihan kaikkien opetushevosien ei tarvitse olla pomminvarmoja ja automaateja, mutta alkeistuntien opetushevosien täytyy olla.

- Riittävän perusteellinen alkeisopetus varmaankin auttaa ehkäisemään pelkoja. Kun alkeistuntilainen ei heti joudu yksin karsinaan vaan saa avustajan kanssa totutella hoitamiseen ja varusteiden laittoon, rohkeus ja luottamus omiin taitoihin saa rauhassa kehittyä.

Varmat hevoset, hyvät kokemukset

Tiina Kokko, ratsastuksenopettaja, Ylä-Savon ammattioppilaitos, Kiuruvesi:

Pelosta on hyvä keskustella ennen tunnin alkua, jotta opettaja osaa ottaa sen huomioon ja vaihtaa tai helpottaa harjoituksia tarvittaessa.

On tärkeää, että opettaja antaa tunnille hevosen, jolla oppilas tietää selviytyvänsä tehtävistä.

- En ole pitkään aikaan pelännyt, mutta aikoinaan kärsin todella kovasta ratsastuspelosta vakavan loukkaantumisen jälkeen. Sitä pelkotilaa oli muiden vaikea käsittää, koska se saattoi tulla ihan pienestäkin vastoinkäymisestä lähinnä esteitä hypätessä. Silloinen valmentaja oli onneksi erittäin ymmärtäväinen ja auttoi tilanteissa eteenpäin, hävetä ei tarvinnut, vaan sain tukea ja ymmärrystä.

Voiko pelosta sitten koskaan vapautua?

- Kyllä kai, minäkin pääsin irti pikkuhiljaa, asiaa ymmärtävien opettajien ja valmentajien kanssa varmoilla hevosilla, hyviä kokemuksia saaden. Kun hyviä kokemuksia on enemmän kuin huonoja, niitä huonojakin

Tuntiratsastaja tarvitsee kokemusta muustakin kuin satulassa istumisesta. Opetushevosen työhön kuuluvat myös erilaiset hevosenkäsitelytilanteet.

saa tulla eivätkä ne enää välttämättä aiheuta paniikkia, Tiina vakuuttaa.

- Opetushevosten pitäisi kyllä olla karisikäytökseltään suhteellisen rauhallisia,

Kun joku henkilökuntaan kuuluva auttaa satuloinnissa ja hevosen hoidossa, aloittelevien ratsastajien rohkeus ja luottamus omiin taitoihin kehittyvät vähitellen.

potkivat ja purevat eivät sovi opetushevosiiksi. Niiden tehtävä on kuitenkin opettaa muutakin kuin istumaan hevosen selässä, alleviivaa Tiina.

- Itse olen saanut oppini ratsastuspeloista oman pelkäämisen kautta, mutta myös ammattitutkintoa tehdessäni kävimme läpi aika paljonkin caseja, joissa ratkottiin erilaisia pelkäävien oppilaiden kanssa vastaan tulevia ongelmia, tosin teoriassa.

Jos oppilas ei halua puhua peloistaan, Tiina ei puutu siihen sen enempää, mutta hän on huomannut, että yleensä vastaus on myöntävä, kun hän kysyy tahtoisiko oppilas käsitellä asiaa.

- Jatkan monesti keskustelua vielä tunnin jälkeen. Pelkäävää oppilasta ei mielestäni kannata pakottaa mihinkään sellaiseen mitä hän ei halua, halu tehtävän suorittamiseen tulee kyllä jossakin vaiheessa.

Kaikki tämän artikkelin kuvat ovat lavastettuja.

HEVOSENJÄRKEÄ

Kotikylän hepat

Marraskuun alusta olen kävellyt koirien kanssa ulkoiluja vanhalla koulutielläni, vuosikymmeniä sitten vielä nimettömällä. Nyt on samalla pätkällä monta tietä, on Itä-Oinasjoentietä, Oinasjoentietä, Oravalantietä ja Hynnälantietä.

Matka tuntuu päällystettyinä tienä pitemmältä, mutta monta muistoa kiipeää asfaltinkin läpi jalkapohjista tajuntaan. Miten aina lähdettiin kouluun paljain jaloin heti kun tie oli sula – siitä taisi olla oikein kilpailu. Sodan jälkeen ei ollut kengissä semmoista valinnanvaraa kuin nykyään, oli talven villitossu- ja monokelin jälkeen kumisaapaskeli ja kun kevät eteni oli luontevaa vaihtaa kesäkenkiin, jos sellaiset oli. Usein ei ollutkaan, mutta niin kuin varsat, lapset olivat kengittä parhaimmillaan. Ja ilman tutkimustuloksia kehittyivät jalat varpaista ylöspäin hyväksi matkantekoon jalan - juosten, kävellen, pyrähdellen ja pysähdellen kului koulumatka. Saatiin hevosilta tuttu matkaavoittava käynti ja pyrkimys eteenpäin, jopa koko elämänohjeeksi.

Yhtenä aamuna ennen lunta ja pakkasta löytyi omalta Hiidenkallion tienpätkältä pikuiset kavionkuviot. Sekä koirat että minä tai vastelimme ihanuutta, kuin hahmo Kuuakka-lahjatalussamme Follow your heart, kuljimme kavionkuvialta toiselle. Seuraavana aamuna lähdimme aamukävelyille Hynnälantietä ja näimme hevosten tarhat ison punaisen talon luona, päätimme joskus mennä tallille saakka.

Muistan miten lapsena aina joku nosti hevosen selkään valjaitten päälle, pienimmän vuorollaan, katsomaan maailmaa korkealta. Muistan kuinka möngittiin eestaas hevosen vatsan alta ja opetettiin kaupunkilaisserkut pelottomiksi isojen eläinten kanssa.

Muistan lapsuuden kylätien, jonka keskellä

oli koro ke kavionkuvien, kärkyjen pyörät olivat painaneet sivut matalammalle. Muistan polkupyöräkolarit, kun pakkanen jäädytti harjanteen ja etupyörä kampsu ajopelin kumoon, jos ei pysynyt urassa. Muistan kuinka pääsimme joskus naapureiden rattailla osan koulumatkaa, jos joku isännistä sattui ajamaan tiellä sopivaan aikaan. Muistan kuinka säällitti isolla lumella, kun hevosen piti tarpoa hankeen ja vetää suurta puusta tehtyä lumiauraa.

Varhaisin päivämäärällinen vahva hevostoimisto on kesältä 1944. Muistan kuinka olimme aikeissa mennä isompien sisarusten kanssa Nummelaan äitiä ja uutta vauvaa katsomaan, odotimme tien poskessa tulisiko joku heppa, jonka kyytiin päästäisiin. Ja juuri siinä kohdassa oli iso lato, jonka yläsillalle piiskattiin pientä tummaa hevosta peruuttamaan heinäkuormaa. Jos etsin yhtä syytä, miksi keräsin sodan hevosten muistot kirjaan kiitos Suomen hevoselle tai tein talkoita sankarihevosen patsalle kolme vuotta, syy oli vaille neljävuotiaa kokemani hevosen ahdistus. Lapsikin näki, että kuorma oli ovea suurempi, hevoselta pyydettiin liikaa. Onneksi se lato ja silta sen ylisille on purettu.

Ajat ovat muuttuneet, ei ole kärkytietä eikä naapurin hepan kyytiin voi kylätiellä enää kiivetä. Muistot kuitenkin kulkevat mukana ravia ja laukkaa ja jollain tapaa tulee kiitollinen olo, kun hevosilla ei enää ole niin rankkaa. Kolme viikkoa olen asustellut kotikylällä tapaamatta hevosta, muistoja vaan myllertää ja kuvia heinäpelloilta, lypsyreissuilta, myllykuormista. Kuva isästä kengittämässä ja me kakarat navetanvintillä istumassa kuin isoakin ohjelmaa katsellen.

Viimein koittaa ihkaelävän hepan päivä.

Voi kuinka tapaan iloisella mielellä ala-asteen myyjäispäivänä koulun pihalla pienten kavionkuvien jättäjän. Belmi on shettis, joka kuljettelee lapsia yhtenä talkootyöläisenä pienen lenkin koulun ympäristössä ja jonoa syntyy. Tihkuva lumentapainen ei haittaa komeata valjakkoponia, ahkerasti tehdään kavionkuvia uuteen lumeen onnellisten kyytiläisten riemuksi. Ja ohjastaja kertoo syystä ylpeänä Belmin menestyksistä Vermon poniraveissa, oppimestariaan tyttö kehuu.

Myyjäiset ja arpajaiset on jokavuotinen perinne monella koululla, ja varmaan muillakin paikkakunnilla on vetonaulana poni tai hevonen. Olisi pitänyt mennä aina viimeiseksi ponijelujonoon ja odottaa kiltisti kunnes Belmin talkoohomma loppuu, olisin voinut päästä peukalokyydiillä parisataa metriä kotiinpäin ostosteni kanssa. Mutta Belmi ehti urakoida hommansa loppuun ennenkuin tulii takaisin pihalle.

Hunajaleivät ja jugurttikakku ja arpajaisonnen tuomat tilpehöörit kassissa puikkelehdin oikopolkua koivikon läpi sumuisessa iltapäivän hämärässä. Lupaani kyllä koirille, että jonain päivänä mennään katsomaan ponia. Poni teki minusta taas pikkulikan, lapsuudessa tuttuja hevosia oli paljon, mutta yhtään ponia en vuosikymmeniä sitten edes nähnyt.

Yön jälkeen taivalsimme aurinkoisena huiman kauniina sunnuntiaaamuna katsomaan läheltä kylän merkittävintä HEVOSTA, shettisruuna Belmiä. Hän söi aamuheiniään pikkupakkasessa ulkotarhasssa ja katsoi hyväksyen. Olimme samaa mieltä, kyllä pienikin poni tuoksuu hienosti hevoselle ja heinärouskutus kulostaa ihan samalta kuin ison hevosen sama puuha.

uma.aaltonen@elisanel.fi